

ANNA SŁOWIKOWSKA

Katedra Prawa Sakramentów i Instytutów Życia Konsekwowanego KUL

PAWEŁ ZAJĄC

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL

II OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
„KODEKS PRAWA KANONICZNEGO
W BADANIACH MŁODYCH NAUKOWCÓW”
LUBLIN, 1 CZERWCA 2013 R.

Dnia 1 czerwca 2013 r. w Collegium Iuridicum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II odbyła się po raz drugi Ogólnopolska Konferencja naukowa pt. „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”, której organizatorami byli: Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL, Instytut Prawa Kanonicznego KUL, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Komisja Prawnicza Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL oraz Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa KUL.

Otwarcia konferencji dokonał ks. dr hab. Mirosław Sitarz, prof. KUL – kierownik Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL, pomysłodawca i inicjator, który witając prelegentów i uczestników, podziękował za tak liczny i pozytywny odzew ze strony środowisk naukowych na ideę organizacji konferencji, na której młodzi naukowcy mogą zaprezentować wyniki swoich badań. Wydarzenie to – jak wskazał Ksiądz Profesor – jest w głównej mierze odpowiedzią na zapotrzebowanie młodszych pracowników naukowych i doktorantów, którzy zobowiązani są do wystąpienia na konferencji w ramach studiów doktoranckich, a Uniwersytet jest do tego najlepszym miejscem. Już na początku podziękował doktorantom zaangażowanym w przygotowanie tego wydarzenia. Wśród nich byli: ks. mgr lic. Grzegorz Delmanowicz, ks. mgr lic. Michał Grochowina, mgr lic. Sylwia Maziarczuk, mgr lic. Aneta Piątkowska, mgr lic. Kinga Przepiórka, mgr lic. Paweł Rogalski, mgr lic. Agnieszka Romanko, mgr lic. Anna

Słowikowska, mgr lic. Urszula Wasilewicz, mgr lic. Paweł Zajac. Zaznaczył również, że wszystkie koszty związane ze stroną organizacyjną konferencji, z własnej inicjatywy, pokryły wymienione osoby.

Następnie głos zabrał prof. dr hab. Jan Gliński – Wiceprezes Oddziału PAN w Lublinie, który dziękując za zaproszenie, wyraził zadowolenie, że młodzi naukowcy wykazują się olbrzymim zapałem do poszerzania swoich horyzontów, a co za tym idzie, przyczyniają się do rozwoju nauki w Polsce.

Ks. prof. dr hab. Józef Krukowski – Prezes SAWP KUL / Wiceprezes TN KUL, podziękował organizatorom za to, że konferencja już po raz drugi odbywa się w Lublinie. Zwrócił również uwagę, iż jej temat jest bardzo aktualny, gdyż zmiany, jakie niesie ze sobą życie, wymagają niekiedy odczytania kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego na nowo. Zwracając się do prelegentów, przypomniał, iż sukces przy redagowaniu wszelkiego rodzaju materiałów naukowych zależy przede wszystkim od wyboru właściwej metody naukowo-badawczej.

Dr hab. Urszula Nowicka, prof. UKSW – adiunkt II Katedry Kościelnego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego UKSW, reprezentując Dziekana WPK UKSW, podziękowała za możliwość współorganizacji konferencji i życzyła wszystkim prelegentom sukcesów na ich drodze naukowej.

Ks. dr hab. Krzysztof Burczak, prof. KUL – Prodziekan ds. studiów doktoranckich WPPKiA KUL, przytaczając łacińską paremię *Scire volunt omnes, studiis incumbere pauci* (wiedzieć chcą wszyscy, przykładać się do nauki nieliczni), wyraził wdzięczność za chęć rozwijania swoich pasji naukowych przez prelegentów, którzy pomimo wielu trudności i wyrzeczeń, jakie niesie ze sobą rozwój naukowy, nie ustają w poszukiwaniu Prawdy.

Konferencja składała się z siedmiu sesji (jednej wspólnej i sześciu odbywających się równolegle). W 20-minutowych referatach wyniki swoich dotychczasowych badań zaprezentowało 35 prelegentów z sześciu ośrodków naukowych w Polsce i zagranicą. Po każdej sesji miała miejsce żywa i twórcza dyskusja z udziałem prelegentów, samodzielnych pracowników naukowych oraz przybyłych na konferencję uczestników. Głos zabierali między innymi: ks. dr hab. Leszek Adamowicz, prof. KUL – Dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego KUL, ks. prof. K. Burczak, prof. J. Gliński, ks. mgr lic. M. Grochowina, ks. dr hab. Sylwester Kasprzak, prof. KUL, ks. prof. J. Krukowski, ks. dr Krzysztof Mikołajczuk, prof. U. Nowicka, ks. prof. M. Sitarz, mgr lic. A. Słowikowska, dr hab. Dorota Śliwa, prof. KUL, ks. dr Wojciech Witkowski, mgr lic. Zbigniew Wojciechowski, s. mgr lic. Mary Van Scott. W ramach przerw między poszczególnymi sesjami organizatorzy zapewнили wszystkim kawę i poczęstunek, a po sesji III obiad w *Mensa Academica*.

Podczas I sesji, której przewodniczył prof. J. Krukowski, wygłoszone zostały trzy referaty. Jako pierwsza wystąpiła dr Monika Menke (Uniwersytet Palackiego w Ołomuńcu), przedstawiając referat pt. „Udział świeckich w *potestas regiminis* Kościoła rzymskokatolickiego”. W swojej prelekcji poruszyła kwestię związaną z możliwościami zawartymi w KPK/83 w odniesieniu do współpracy wiernych świeckich z duchownymi

we władzy rządzenia. Autorka zwróciła uwagę, iż przed Soborem Watykańskim II praktycznie nie istniała możliwość partycypacji świeckich w *potestas regiminis Ecclesiae*. Dopiero *Vaticanum II*, na nowo odczytując nauczanie Kościoła, doprowadziło do aktywizacji wiernych świeckich, a KPK/83 prawnie uwarunkował zasady tego uczestnictwa. Dr Menke, analizując poszczególne kanony, wskazała na sposoby współpracy, która najpełniej realizowana jest w sądownictwie kościelnym.

Kolejny referat, pt. „Odpowiedzialność za czynności nieważnie podjęte przez zarządców w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku”, zaprezentował ks. dr Paweł Kaleta (KUL). Autor skupił się na zagadnieniach związanych z tym, kto i na jakich zasadach odpowiedzialny jest za czynności nadzwyczajnego zarządzania w diecezji, a także jakie sankcje nakłada prawo kanoniczne na zarządcę dóbr kościelnych za niedopełnienie obowiązków związanych z ich prawidłowym zarządzaniem, oraz co dzieje się w sytuacji, kiedy dany akt został wydany z naruszeniem prawa. Prelegent zwrócił również uwagę na możliwości, jakie przewiduje KPK/83 w sytuacji, gdy osoba fizyczna lub kościelna osoba prawna poniesie szkodę w wyniku złego gospodarowania przez zarządcę majątkiem kościelnym.

Ostatni referat w tej sesji, pt. „Problematyka ochrony małżeństwa i rodziny w konkordatach z państwami Europy Środkowo-Wschodniej w latach 1990-2012”, wygłosiła mgr Emilia Chojnowska (UKSW). Prelegentka zauważyła, że tematyka małżeństwa jest przedmiotem zainteresowania dwóch systemów prawnych – kościelnego i świeckiego. Następnie przybliżyła definicję konkordatu oraz postanowienia wszystkich umów zawartych przez Stolicę Apostolską z państwami Europy Środkowo-Wschodniej we wskazanym przez nią przedziale czasowym, odnoszące się do regulacji związanych z ochroną małżeństwa i rodziny.

Sesji II A przewodniczyła dr hab. Marta Greszata-Telusiewicz, prof. KUL – kierownik Katedry Kościelnego Prawa Procesowego KUL. Pierwszy referat, pt. „Sprawy wpadkowe w kanonicznych procesach o orzeczenie nieważności małżeństwa”, przedstawiła mgr lic. Magdalena Kołbuc (KUL). Wyjaśniła, że przez sprawę wпадkową należy rozumieć sprawę poboczną, która wynika w czasie trwania sprawy głównej, a od której rozstrzygnięcia uzależnione jest wyrokowanie w sprawie głównej. Autorka przeanalizowała przepisy zawarte w KPK/83 oraz w instrukcji procesowej *Dignitas connubii*, które uszczegóławiają postanowienia kodeksowe. Wykazała także innowacje instrukcji, jak np. jej art. 220, zgodnie z którym przewodniczący trybunału może od razu odrzucić sprawę wпадkową, jeśli nie jest związana ze sprawą główną lub jest ewidentnie pozbawiona jakiegokolwiek podstawy (tzw. odwołanie wпадkowe).

Kolejną prelekcję, pt. „Małżeństwo katolika z wiernym Kościoła Chrześcijan Baptystów”, wygłosiła mgr Aleksandra Czapnik (UKSW). Autorka syntetycznie omówiła historię powstania Kościoła Chrześcijan Baptystów i jego główne założenia teologiczne. Małżeństwo – związek dwóch osób o odmiennych płciach, jest uważane przez baptystów za związek nierozzerwalny. Wskazała jednak dwa wyjątki od tej reguły: 1) nawrócenie jednego z wiernych Kościoła baptystycznego na inną religię; 2) cudzołóstwo – jeśli jedna ze stron dopuściła się zdrady, to druga ma prawo się z nią rozwieść. W odniesieniu do

małżeństwa katolika z baptystą A. Czapnik stwierdziła, że zgodnie z KPK/83, będzie to małżeństwo mieszane, na zawarcie którego wymagane jest zezwolenie ordynariusza miejsca (kan. 1125). Strona katolicka powinna złożyć rękojmię, iż oddali od siebie niebezpieczeństwo utraty wiary i wychowa dzieci w wierze katolickiej, a akatolik ma zostać o tym poinformowany.

Doktorantka mgr lic. Monika Zając (KUL) wygłosiła referat pt. „Małżeństwo i rodzina w statutach I Synodu Diecezji Drohiczyńskiej”. Autorka zauważyła, że statuty I Synodu Diecezji Drohiczyńskiej, odbywającego się w latach 1994-1997, ukazują małżeństwo i rodzinę jako instytucję o szczególnym znaczeniu dla duszpasterstwa diecezjalnego. Prawodawca synodalny wzywa duszpasterzy do podejmowania nowych działań na rzecz ochrony godności rodziny. Pierwszym z nich ma być przygotowanie do małżeństwa, drugim – katechizacja, a trzecim – specjalistyczna posługa duszpasterska, która w diecezji drohiczyńskiej realizowana jest w formie piętnastu różnych duszpasterstw. Wśród nich M. Zając zwróciła uwagę na duszpasterstwa rodzin, dzieci i młodzieży. Rodzina katolicka jest sanktuarium życia, a jej problemy mają być przedmiotem rozważań i działalności duszpasterzy. Oni zobowiązani są do udzielania pomocy rodzicom w rozwijaniu zdolności i postaw moralnych ich dzieci.

Ostatni referat w tej sesji, pt. „Inwokacja w wyroku wezwaniem do uczestnictwa w życiu Trójcy Świętej”, wygłosił ks. mgr lic. Marcin Królik (KUL). W wystąpieniu wskazał na umiejscowienie prawa kanonicznego i wydawania zgodnie z jego normami wyroku sądowego w Imię Trójcy Przenajświętszej w duchu eklezjologii Soboru Watykańskiego II. Po przedstawieniu pojęcia wyroku zaznaczył, że rozstrzygające decyzje rozpoczynają się od przywołania Imienia Bożego. Wynika to ze specyfiki władzy w kościelnej posłudze sprawiedliwości, która pochodzi od Chrystusa, a więc w Bogu ma swoje podstawy. Prelegent wyjaśnił, że pominięcie tego elementu wyroku nie czyni go nieważnym, ale jego umieszczenie podkreśla doniosłość wyroku i wskazuje, jakie jest jego miejsce i godność sprawowanego urzędu przez sędziego w ekonomii zbawienia. W odniesieniu do wiernych, przywołanie Imienia Bożego wzywa ich do przyjęcia w pokorze sprawiedliwego wyroku.

Sesji II B przewodniczył prof. K. Burczak. Pierwszy wystąpił mgr Ryszard Pankiewicz (Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu), który zaprezentował referat pt. „Relikty prawa patronatu w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku”. Prelegent przedstawił ewolucję norm dotyczących patronatu na przestrzeni dziejów. Najbardziej kompleksowo kwestię tę uregulował Sobór Trydencki. Kościół dąży jednak do ograniczenia tego przywileju, czego przykładem jest dekret Soboru Watykańskiego II *Christus Dominus*. R. Pankiewicz zauważył, że aktualnie prawo patronatu jest instytucją „martwą”, ponieważ w obowiązujących przepisach prawnych nie ma bezpośrednich odniesień do niego, choć jego pozostałości są zauważalne m.in. w kan. 377 § 3 i kan. 524 KPK/83.

Mgr lic. K. Przepiórka wygłosiła referat pt. „Wpływ *Lumen gentium* na obowiązki i uprawnienia wiernych świeckich w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku”. Prelegentka scharakteryzowała nauczanie konstytucji dogmatycznej o Kościele Soboru

Watykańskiego II i ukazała jego recepcję w zakresie obowiązków i praw świeckich zawartych w KPK/83. Wyjaśniła, dlaczego prawodawca przyznał pierwszeństwo obowiązkom. Następnie przeanalizowała obowiązki i uprawnienia wiernych świeckich zawarte w II Księdze KPK/83 pt. *De obligationibus et iuribus christifidelium laicorum*, wyjaśniając które z odnośnych przepisów na etapie prac rewizji CIC/17 i ostatecznej redakcji KPK/83 były inspirowane postanowieniami konstytucji *Lumen gentium*.

Kolejny prelegent, ks. mgr lic. Piotr Szczygielski (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie), przedstawił opracowanie pt. „Funkcja wychowawcza i uświęcająca proboszcza według kan. 528 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku”. Swoje wystąpienie podzielił według następujących punktów: 1) proboszcz jako własny pasterz parafii; 2) funkcja wychowawcza, czyli nauczycielska; 3) funkcja uświęcająca. Ks. Szczygielski nie pominął także kwestii troski proboszcza o życie modlitewne i liturgiczne w rodzinach oraz dbałości o liturgię w parafii. W podsumowaniu zauważył, że proboszcz z racji swojego urzędu spełnia ważną rolę wśród powierzonego mu ludu Bożego. Kierując wspólnotą parafialną, należy do grona głównych współpracowników biskupa diecezjalnego, uczestnicząc w ten sposób przez swoją posługę w życiu Kościoła partykularnego i powszechnego.

Ks. G. Delmanowicz (KUL) w referacie pt. „Recepcja doktryny Soboru Watykańskiego II o środkach społecznego przekazu w uchwałach II Polskiego Synodu Plenarnego” ukazał wpływ soborowego dekretu *Inter mirifica* na statuty synodu partykularnego, który odbył się w Polsce w latach 1991-1999, zawarte w dokumencie II Polskiego Synodu Plenarnego pt. *Ewangelizacja kultury i środków społecznego przekazu*. Prelegent zauważył, że w każdej diecezji powinien zostać ustanowiony urząd delegata kościelnego ds. środków społecznego przekazu, który wspomagałby w tym zakresie biskupa diecezjalnego.

Sesji III A przewodniczyła prof. U. Nowicka. Referat pt. „Zaręczyny według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku” przedstawiła mgr lic. A. Piątkowska (KUL). Podkreśliła, iż źródłem zaręczyn w Kościele katolickim jest wielowiekowa tradycja, zgodnie z którą stanowiły one ważny element każdego nowo zawieranego małżeństwa. Instytucja zaręczyn powoduje, że narzeczeni czują się moralnie zobowiązani powziętym postanowieniom do zachowania lojalności względem siebie. Zaręczyny są umową o właściwej sobie naturze, tzn. umową warunkowaną pomyślnym wynikiem poznania wzajemnego, które powinno być lepsze i niezbędne do podjęcia dojrzałej decyzji. Stanowi ona kolejny etap na drodze do życia w małżeństwie.

W wystąpieniu pt. „Bezpośrednie przygotowanie do małżeństwa według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku i Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego” mgr Agata Grabowska (KUL) scharakteryzowała podobieństwa i różnice w procesie przygotowania do zawarcia związku małżeńskiego w prawodawstwie Kościoła katolickiego i państwa polskiego. Zauważyła, że małżeństwo zarówno w prawie kanonicznym, jak i cywilnym jest doniosłym wydarzeniem, do którego należy być dobrze przygotowanym i dołożyć wszelkich starań, aby zostało ważne zawarte. Wskazała m.in. że prawo kościelne wymaga od nupturientów odbycia katechez oraz wizyt w poradni rodzinnej. Natomiast

prawo polskie nie stawia takich wymagań, ale *de lege ferenda* postuluje rozmowy z psychologiem bądź lekarzem dotyczące przyszłego wspólnego pożycia. Ponadto obydwa systemy prawne przewidują i regulują sytuacje wyjątkowe, łagodzące wymagania przygotowania do małżeństwa, pozostawiając w tym zakresie niezbędne minimum.

Ks. mgr lic. Krzysztof Pokorski (KUL) wygłosił referat pt. „Sędziowska dyskusja przedwyrokowa w kanonicznym procesie o nieważność małżeństwa”. Rozważania dotyczące wskazanej w temacie wystąpienia problematyki prelegent rozpoczął od charakterystyki procedury, jaka ma miejsce przed sformułowaniem wyroku. Zauważył, że zanim sędzia sformułuje swoje wotum zobowiązany jest do gruntownego przeanalizowania akt sprawy. Analiza ta jest również wynikiem procesu myślowego, odbywającego się według reguł logiki, dzięki którym można wnioskować. W ten sposób przygotowane opinie i wnioski są przedmiotem dyskusji przedwyrokowej. Fazą drugą etapu wyrokowania jest sesja sędziowska, podczas której następuje odczytanie wotów, dyskusja nad zgromadzonymi wotami oraz głosowanie nad sprawą. Dyskusja sędziowska ma dwa cele: 1) prezentację argumentów, które znajdują się w wotach poszczególnych sędziów, oraz 2) dobór argumentów, które zostaną użyte podczas redagowania wyroku.

Kolejna sesja, III B, odbyła się pod przewodnictwem ks. prof. Sitarza. Pierwszy referat, pt. „Formy rezygnacji z urzędu Biskupa Rzymu”, wygłosiła mgr lic. Magdalena Staworko (KUL). Na wstępie zaznaczyła, że na uczynienie z tej problematyki przedmiotu badań naukowych, niewątpliwie znaczący wpływ miały wydarzenia zapoczątkowane 11 lutego 2013 r., kiedy to papież Benedykt XVI ogłosił swoją rezygnację z posługi Piotrowej. Prelegentka szczegółowo przeanalizowała źródła historyczne i przedstawiła okoliczności, motywy oraz skutki ustępowania papieża z urzędu. Wskazała, że instytucja rezygnacji znana była w Kościele niemal od początku papieżstwa. U podłoża jej przyczyn znajdowały się najczęściej powody polityczne, szczególnie w okresie cesaropapizmu, w związku z czym w wielu przypadkach nie ma pewności co do dobrowolności rezygnacji przez biskupów Rzymu. Odnosząc się do obowiązującego stanu prawnego, M. Staworko wyjaśniła, że do ważności zrzeczenia KPK/83 w kan. 332 § 2 wymaga, aby zostało ono dokonane w sposób wolny (*libere fiat*) i było odpowiednio ujawnione (*rite manifestetur*).

W prelekcji pt. „Dochodzenie wstępne w przypadku *dimissio de statu clericali*” ks. M. Grochowina (KUL) odniósł się do uregulowanej w KPK/83, a także w motu proprio papieża Jana Pawła II *Sacramentorum sanctitatis tutela* oraz w normach Kongregacji Nauki Wiary *Normae de gravioribus delictis* kwestii karnego wydalenia ze stanu duchownego. Dochodzenie wstępne określił jako integralną część kościelnego procesu karnego dotyczącą podjęcia czynności przygotowawczych, mających na celu wykrycie przestępstwa, okoliczności jego popełnienia i zbadania poczytalności sprawcy. Wyjaśnił, że przeprowadzenie takiego postępowania ma się charakteryzować szczególną ostrożnością i roztropnością, z zachowaniem prawa każdego wiernego do dobrego imienia (kan. 220 i 1717 § 2).

Temat „Dyspensa od celibatu prezbiterów w Kościele łacińskim” stanowił przedmiot dociekań naukowych ks. mgr. lic. Krzysztofa Ossowskiego (UKSW). Autor wyjaśnił, że problematyka dyspensy od celibatu kapłańskiego należy do kwestii żywo dyskutowanych

wśród duchownych i wiernych świeckich, zwłaszcza zaś cieszy się ogromnym zainteresowaniem mediów i opinii publicznej. Prelegent analizie poddał przepisy KPK/83 i praktykę Stolicy Apostolskiej w zakresie udzielania dyspensy na prośbę prezbitera od obowiązków wynikających z przyjętych święceń, nie wyłączając obowiązku zachowania celibatu. Określił kompetencje do przeprowadzenia procedury dyspensy, tytuły prawne, a następnie jej poszczególne etapy, czyli procedowanie wobec własnego ordynariusza oraz postępowanie na szczeblu Kongregacji ds. Duchowieństwa. W podsumowaniu wymienił i scharakteryzował skutki prawne reskryptu udzielonego prezbiterowi przez Stolicę Apostolską.

Ostatnim w tej sesji prelegentem był mgr lic. Bartłomiej Czech (UPJPII), który wygłosił referat pt. „Ewolucja koncepcji nierozzerwalności małżeństwa”. Swoje rozważania rozpoczął od fragmentu Ewangelii według św. Mateusza (19,9), na kanwie którego – jak zaznaczył – we wczesnym chrześcijaństwie powstały spory doktrynalne oraz niejednolita praktyka Kościoła w odniesieniu do możliwości rozwiązania węzła małżeńskiego. Zauważył, że wyjaśnienia tekstu Ewangelii znajdują się już w listach apostoelskich, natomiast rozwinięcie koncepcji nierozzerwalności małżeństwa zawarte zostało w pismach Ojców Kościoła. Również rozstrzygnięcie tej kwestii było przedmiotem synodów w Elwirze, Arles i Kartaginie. Także papieże wieków średnich nie byli obojętni wobec tak istotnego zagadnienia dla wiernych Kościoła katolickiego. Jednak wyraźne potwierdzenie nierozzerwalności węzła usankcjonowane zostało postanowieniami Soboru Trydenckiego. Uzasadnienia tej koncepcji dokonał prawodawca w KPK/83, określając małżeństwo jako nierozzerwalną wspólnotę całego życia.

W dwóch ostatnich równoległych sesjach konferencji, IV A i IV B, którym przewodniczyli odpowiednio: ks. prof. L. Adamowicz i ks. prof. dr hab. Stanisław Paździór – Katedra Kościelnego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego KUL, wygłoszonych zostało siedemnaście referatów.

W pierwszym z nich, pt. „Pojęcie *recognitio* w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku”, mgr lic. Mariola Lewicka (KUL) przedstawiła problematykę, którą kanoniści rzadko podejmują w swoich badaniach. Szczegółowo przeanalizowała przepisy KPK/83 i stwierdziła, że termin *recognitio* występuje w nich dwadzieścia dwa razy, w różnych formach językowych i kontekstach prawnych. Autorka dokonała ponadto rozgraniczenia różnych pojęć stosowanych przez prawodawcę, konkludując, że *recognitio* jest czymś więcej niż *approbatio*, *confirmatio* i *nil obstat*. Postawiła pytanie: czy *recognitio* jest aktem kontroli czy nadzoru? W odpowiedzi określiła *recognitio* jako akt administracyjny Stolicy Apostolskiej, który wydawany jest w procesie nadzoru nad aktami normatywnymi stanowionymi przez prawodawców partykularnych.

Referat pt. „Struktura i kompetencje Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji” mgr lic. A. Romanko (KUL) zaprezentowała na podstawie analizy motu proprio *Ubicumque et semper* oraz *Fides per doctrinam* papieża Benedykta XVI. Wskazała, że na mocy pierwszego z nich papież utworzył nową Radę, jako organ pomocniczy Biskupa Rzymu, o charakterze ekspercko-promocyjnym i służebnym dla dobra całego Kościoła. Zgodnie z postanowieniami zawartymi w drugim z papieskich

dokumentów, kompetencje, które w zakresie formacji katechetycznej należały do Kongregacji ds. Duchowieństwa (art. 94 konstytucji *Pastor bonus*), zostały przeniesione do nowo powstałej Rady. Wśród podstawowych kompetencji Rady znajdują się: 1) pogłębianie teologicznego i duszpasterskiego znaczenia nowej ewangelizacji; 2) promowanie i popieranie, we współpracy z konferencjami biskupów, nauczania Magisterium Kościoła w zakresie nowej ewangelizacji; 3) upowszechnianie i wspieranie inicjatyw podejmowanych na rzecz nowej ewangelizacji; 4) wykorzystywanie nowoczesnych form przekazu, jako narzędzi nowej ewangelizacji; 5) promowanie Katechizmu Kościoła Katolickiego wśród wiernych; 6) formacja katechetyczna.

Mgr lic. U. Wasilewicz (KUL) w referacie pt. „Organizacja funkcjonowania Kościoła we francuskim porządku prawnym” wskazała, że w zakresie relacji Kościół-państwo we Francji obowiązuje zasada świeckości państwa. Mimo to jednak na terytorium Francji funkcjonują różne systemy relacji. Na przeważającej części kraju i w trzech zamorskich departamentach (Gwadelupa, Martynika i Reunion) obowiązuje ustawa z 1905 r. o rozdziale Kościołów od państwa, która pozbawia Kościoły i kościelne jednostki organizacyjne osobowości prawnej. W trzech wschodnich departamentach kraju (Dolny Ren, Górny Ren i Mozela) obowiązuje konkordat Napoleona z 1801 r., który dzieli wyznania na „uznane” i „nie uznane” przez państwo. Na niemal wszystkich terytoriach zamorskich obowiązują tzw. dekrety Mandela z 1939 r., na mocy których powstały rady administracyjne zajmujące się zarządzaniem majątkiem Kościołów i innych związków wyznaniowych. Z kolei na Gujanie Francuskiej występują dwa systemy. Wyznanie katolickie jest jedynym kultem „uznanym” przez państwo i bezpośrednio przez nie finansowanym na podstawie rozporządzenia królewskiego Karola X z 1828 r., a wobec pozostałych wyznań zastosowanie mają dekrety Mandela.

„Troska o osobę samotną w prawie polskim i w prawie kanonicznym” stanowiła przedmiot wystąpienia mgr Karoliny Majewskiej (KUL). Rozpoczęła je od charakterystyki przyczyn bycia osobą samotną. Następnie zwróciła uwagę na to, że aktualnie często nadużywane pojęcie „singiel” wywodzi się z cech społeczno-prawnych. Prelegentka powołała się na Katechizm Kościoła Katolickiego. Zgodnie z nauczaniem w nim zawartym, dziewictwo i wdowieństwo konsekrowane stanowi stan osób samotnych. Należą do niego także pustelnicy i pustelnice. K. Majewska sformułowała pytanie: czy kapłani i osoby żyjące we wspólnotach zakonnych są osobami samotnymi? Następnie przedstawiła możliwości, z jakich osoby samotne mogą korzystać w zakresie świadczeń socjalnych, pieniężnych i niepieniężnych. Przytaczając orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdziła, że mają one prawo do życia układanego według własnej woli, bez ingerencji zewnętrznej.

Kolejny referat, pt. „Pasterska postęga biskupa w diecezji w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku”, wygłosił ks. dr Maciej Staszak (KUL). Autor analizując nauczanie Soboru Watykańskiego II zauważył, że zwłaszcza dekret *Christus Dominus* na nowo pogłębia refleksję teologiczną nad rolą biskupa w Kościele, który ma pełnić pasterską postęgę, wyrażającą się w nauczaniu, uświęcaniu i kierowaniu ludem Bożym. Za prawodawcę powtórzył, że biskup jest moderatorem, promotorem i stróżem życia

liturgicznego w diecezji (KPK/83, kan. 835 § 1), dlatego jego zadaniem jest dbać o utrzymanie karności i dyscypliny wspólnej całemu Kościołowi. Zadanie uświęcania wiernych jest źródłem i szczytem nauczania i kierowania, dlatego winny być mu one podporządkowane. Ks. Staszak całą działalność duszpasterską biskupa streścił w słowach św. Pawła: „Miłość Chrystusa przynagła nas” (2 Kor 5,14), które wyznaczają jej właściwy kierunek i stają się miarą wszystkich obowiązków biskupa.

W referacie pt. „Uzyskanie reskryptu według norm Kodeksu łacińskiego” ks. dr W. Witkowski (KUL) zauważył, że nadanie reskryptom natury aktu administracyjnego zakłada, iż udzielanie łaski jest czynnością właściwą dla kościelnej władzy rządzenia, jeśli dokonuje się w granicach wyznaczonych przez prawo. W pojęciu reskryptu wyróżnił dwie grupy elementów: 1) wspólnych dla wszystkich aktów administracyjnych oraz 2) właściwych tylko dla reskryptów. W reskrypcie wyodrębnił z kolei element obiektywny (udzielona łaska) i formalny (forma zewnętrzna, która może być różna od uroczystej), na który składają się: część objaśniająca, motywy wydania i część decyzyjna. Prelegent wskazał, że reskrypty mogą być udzielane zarówno w *forum internum*, jak i *forum externum*. Następnie szczegółowo omówił reguły odnoszące się do ważności wydania reskryptu udzielanego przez Stolicę Apostolską, ordynariusza miejsca i ordynariusza personalnego.

Ks. dr Adam Kaczor (KUL) prelekcję pt. „Papieska Rada Tekstów Prawnych” rozpoczął od genezy tej dykasterii Kurii Rzymskiej. Zwrócił uwagę na fakt, że interpretacja prawa kanonicznego została ujęta w system prawny praktycznie dopiero w XX wieku. Zgodnie z systemem norm obowiązujących w Kościele katolickim, charakteryzował poszczególne zadania Rady, które prawodawca zawarł w konstytucji apostolskiej *Pastor bonus* (art. 154-158). Następnie w kolejności chronologicznej wymienił wszystkie interpretacje autentyczne, jakich dokonała Papieska Rada Tekstów Prawnych. W podsumowaniu zauważył, że maksymę interpretacyjną dla prawa kanonicznego stanowi duch *Vaticanum II*, a sam KPK/83 nie został spisany raz na zawsze, ale jest dziełem tymczasowym i podlegającym zmianom.

Referat pt. „Odpowiedzialność proboszcza za intencje mszalne” wygłosił ks. mgr lic. Piotr Grzybek (Akademia Prawa Kanonicznego w Brnie). W wystąpieniu odniósł się przede wszystkim do problematyki przekazywania intencji za msze święte binowane, trynowane i koncebrowane. Regulacje KPK/83 w odniesieniu do tej materii pozostawiają swobodę przyjmującemu intencję, aby zadośćuczynił jej osobiście bądź też przekazał ją innemu kapłanowi do odprawienia. Jeśli jednak wolą wiernego będzie, aby mszę sprawował prezbiter przyjmujący intencję lub ma ona zostać odprawiona w miejscu jej ofiarowania, należy ją uszanować. Nad realizacją tych postanowień we własnej wspólnotie parafialnej winien czuwać proboszcz. On z kolei jest współpracownikiem biskupa w pasterskim posługiwaniu, dlatego też w Kościele partykularnym odpowiedzialność za prawidłowe wykonywanie intencji mszalnych spoczywa na biskupie diecezjalnym.

Wystąpienie pt. „Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich kodeksem ekumenicznym” zaprezentował ks. mgr lic. Tomasz Kwiecień (KUL). Autor ukazał KKKW jako

kodyfikację wierną tradycji Kościoła niepodzielonego oraz otwartą na aktualną sytuację eklezjalną przy poszanowaniu prawdy o rozwoju prawa kanonicznego. Zaznaczył, że mimo iż wschodnia ekonomia kościelna przenika cały Kodeks, to jednak na etapie prac redakcyjnych ostatecznie postanowiono nie włączać jej do niego. W referacie ks. Kwiecień przedstawił także starożytne prawo Kościołów wschodnich wraz z regulacjami i późniejszym wpływem na ekumeniczność prawodawstwa wschodniego synodu w Trullo. W dalszej analizie dokonał porównania KKKW ze spetryfikowanymi normami prawa cerkiewnego, które są w duchu ekonomii eklezjalnej poszerzane i dostosowywane do potrzeb i warunków życia. Zauważył również brak miarodajnego systemu prawa kanonicznego w Kościele prawosławnym, a kodyfikację dla katolickich Kościołów wschodnich ocenił jako otwartą na rozwój i stwarzającą szansę dialogu ekumenicznego na płaszczyźnie prawa kanonicznego.

We wprowadzeniu w problematykę swojego referatu pt. „Kompetencje braci zakonnych w zarządzaniu instytutem” mgr lic. P. Rogalski (KUL) ustalił pojęcie „braci zakonnych”, określając ich jako zakonników, którzy nie przyjęli święceń. W niektórych instytutach zakonnych nazywani są oni także kooperatorami lub koadiutorami. Bracia zakonnicy, tak jak wszyscy wierni, partycypują w potrójnej misji Chrystusa, ale odpowiednio do własnego stanu posiadają właściwe im obowiązki i prawa, które realizują na zewnątrz i wewnątrz instytutu. *Munus regendi* mogą sprawować w kapitułach wszystkich stopni lub poprzez pełnienie określonych funkcji w konkretnym domu instytutu. Na równi z członkami instytutu mającymi święcenia, przynależą do rad świadczących pomoc przełożonym zakonnym lub włączają się w dzieło apostołstwa w diecezji. Możliwość ich uczestnictwa w wykonywaniu władzy rządzenia w Kościele regulowana jest przepisami KPK/83 oraz konstytucjami.

Kolejny referat, pt. „Obowiązki członków Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego dotyczące zarządzania i dysponowania prywatnymi dobrami doczesnymi”, wygłosił ks. mgr lic. Paweł Orpik (KUL). Autor, dokonując analizy przepisów prawa własnego Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (pallotyni) regulujących zarządzanie i dysponowanie dobrami doczesnymi jego członków, stwierdził, że dyscyplina prawna w tej materii podyktowana jest pragnieniem zabezpieczenia praktyki ewangelicznego ubóstwa. Możliwe jest to w szczególności przez: przekazanie zarządzania swoimi dobrami własnym przełożonym, dokonanie dyspozycji o ich używaniu i użytkowaniu, sporządzenie testamentu, uzyskanie zgody przełożonego na zaciągnięcie pożyczki, brak roszczeń za wykonaną pracę w Stowarzyszeniu w przypadku odejścia bądź wydalenia.

Z referatem pt. „Darowizny przeznaczane na cele kultu religijnego i działalność charytatywno-opiekuńczą instytutów zakonnych”, wystąpiła mgr lic. Marta Łuczak (KUL). Autorka w pierwszej kolejności skupiła swoją uwagę na zagadnieniach związanych z definicją darowizn na działalność charytatywno-opiekuńczą, która jest pojęciem szerszym niż darowizny na cele kultu religijnego. Następnie wskazała podstawy prawne przyjmowania darowizn przez instytuty zakonne. W prawie kanonicznym wyznaczają je m.in. dyspozycje zawarte w kan. 113 § 2; 1254; 1260. Natomiast według prawodawstwa państwowego, podstawę taką stanowi np. art. 40 pkt 2 ustawy o stosunku

Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Prelegentka zaakcentowała, iż darowizny mogą być przeznaczane m.in. na prowadzenie szpitali czy zakładów dla sierot oraz innych zakładów leczniczych i aptek. Zauważyła, że darowizny te, w niektórych przypadkach, stanowią jedyny sposób finansowania działalności statutowej instytucji zakonnych.

W referacie pt. „Przestępstwa przeciwko życiu człowieka jako przyczyna obligatoryjnego wydalenia z instytutu zakonnego” mgr lic. Aneta Kociuba (KUL) podkreśliła, że życie ludzkie jest największym darem, jaki człowiek otrzymał od Boga, dlatego też powinno być ono bezwzględnie chronione zarówno na płaszczyźnie religijnej, jak i prawnej. Obowiązek poszanowania życia ludzkiego spoczywa na wszystkich. Jednak z racji realizacji doskonałości chrześcijańskiej i charyzmatu instytutów zakonnych, w sposób szczególnie zobowiązane są do niego osoby konsekrowane. W przypadku popełnienia przez nie przestępstwa przeciwko życiu (zabójstwa, eutanazji i aborcji), prawo kanoniczne przewiduje sankcje, spośród których jedną jest obligatoryjne wydalenie z instytutu, a co za tym idzie – ustanie wszelkich praw i obowiązków wynikających ze złożonej profesji zakonnej.

Referat pt. „Odmowa kościelnego pogrzebu według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku” wygłosiła mgr lic. Maria Uryć (KUL). Prelegentka przedstawiła okoliczności, w których prawo wiernego do pogrzebu kościelnego może zostać ograniczone. Odpowiednie regulacje w tym zakresie prawodawca zawarł w kan. 1184 KPK/83. Na ich podstawie, jeśli przed śmiercią nie okazali żadnych oznak pokuty, pogrzebu kościelnego powinni zostać pozbawieni: notoryczni apostości, heretycy i schizmatycy; osoby, które wybrały spalenie swojego ciała z motywów przeciwnych wierze chrześcijańskiej; a także inni jawni grzesznicy, którym nie można przyznać pogrzebu bez niebezpieczeństwa publicznego zgorszenia wiernych. M. Uryć zwróciła jednak uwagę, aby każdą sytuację, w jakiej znalazł się wierny, duszpasterze rozpatrywali indywidualnie. Natomiast w szczególnych przypadkach, w których mają wątpliwość i nie wiedzą, jak powinni postąpić, zobowiązani są przedstawić sprawę ordynariuszowi i podporządkować się jego decyzji.

Wystąpienie pt. „Darowizny na rzecz kościelnych osób prawnych jako jeden ze sposobów realizacji obowiązku z kan. 222 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku” zaprezentowała mgr lic. Agata Warmuz (KUL). Autorka wskazała na postanowienia kan. 222 KPK/83, w którym prawodawca stanowi, iż wierni mają obowiązek zaradzania potrzebom Kościoła, aby ten był wyposażony w odpowiednie środki do prowadzenia swojej misji w świecie. Jeden ze sposobów realizacji tej powinności stanowi możliwość przekazania darowizny na rzecz kościelnych osób prawnych. Jednakże, aby dokonać tego w sposób ważny, należy spełnić przesłanki podyktowane ustawodawstwem państwowym. W Polsce kwestie te uregulowane zostały w Kodeksie cywilnym. Prelegentka szczegółowo przeanalizowała dyspozycje prawa kanonicznego i cywilnego w badanym aspekcie oraz omówiła konsekwencje związane z nieprzestrzeganiem przepisów prawnych oraz korzyści z ich zachowywania i realizowania.

Kolejny referat, pt. „Przykłady odpowiedzialności społecznej polskich świętych i błogosławionych wyniesionych na ołtarze w latach 2005-2013”, przedstawiła dr Lidia Fiejdasz (KUL). Wystąpienie rozpoczęła od wyjaśnienia pojęcia odpowiedzialności społecznej oraz przedstawiła przykłady wcielenia jej w życie przez Polaków oraz osoby związane z polskością, których beatyfikacje i kanonizacje odbyły się w okresie trwania pontyfikatu papieża Benedykta XVI. Do grona świętych włączeni zostali: Józef Bilczewski, Zygmunt Gorazdowski, Szymon z Lipnicy, Zygmunt Szczęsny Feliński i Stanisław Sołtys (Kazimierczyk). Do błogosławionych należą: Bronisław Markiewicz, Ignacy Kłopotowski, Władysław Findysz, Stanisław Papczyński, Maria Luiza Merkert, Celina Chłudzińska-Borzęcka, Marta Maria Wiecka, Michał Sopoćko, Jerzy Popiełuszko i Jan Paweł II.

Ostatni referat podczas konferencji wygłosił ks. mgr lic. Piotr Grzegorzewicz (KUL). W prelekcji pt. „Kompetencje legatów papieskich *ad intra*” przedstawił genezę stosunków dyplomatycznych i prawa legacji Stolicy Apostolskiej, scharakteryzował pojęcie legatów papieskich i dokonał klasyfikacji przedstawicieli papieskich według określonych kryteriów. Ks. P. Grzegorzewicz przeanalizował postanowienia motu proprio papieża Pawła VI *Sollicitudo omnium ecclesiarum* i przepisy KPK/83. Na podstawie dyspozycji zawartych w dokumentach źródłowych szczegółowo przedstawił kompetencje legatów papieskich w relacjach *ad intra*, tzn. związane z wykonywaniem misji tylko w Kościołach partykularnych. Chodzi w nich przede wszystkim o umacnianie jedności pomiędzy Biskupem Rzymu i poszczególnymi Kościołami partykularnymi, a także o dążenie do ich rozwoju w sprawach wiary, sakramentów i dyscypliny kościelnej.

Zamknięcia konferencji dokonał ks. prof. L. Adamowicz. Podziękował ks. prof. Sitarzowi za pomysł, organizację i trud włożony w przygotowanie tego naukowego spotkania, cieszącego się dużym zainteresowaniem i potrzebą, oraz wszystkim osobom, które mu w tym pomagały, a także podmiotom będącym współorganizatorami tego wydarzenia. Ks. prof. Adamowicz wyraził nadzieję, iż inicjatywa konferencji odbywającej się pod hasłem: „Kodeks Prawa Kanonicznego w badaniach młodych naukowców”, na stałe zapisze się w kalendarium Instytutu Prawa Kanonicznego KUL. Ponadto podziękował także za drugi numer wznowionego czasopisma „Kościół i Prawo”.

Profesor Sitarz poprosił prelegentów o przygotowanie referatów do druku i nadesłanie ich do Katedry w celu rozpoczęcia procedury recenzyjnej i zakwalifikowania tekstów do publikacji. Dokonując podsumowania całoniedziowych obrad stwierdził, że konferencja ta jest zasługą wszystkich zebranych, gdyż każdy wniósł w nią swoją część, swoje uczestnictwo, swój wysiłek intelektualny. Za trud przygotowania i prezentacji podziękował prelegentom – doktorantom i doktorom, ich opiekunom naukowym i moderatorom poszczególnych sesji. Nawiązując do swojej wypowiedzi inauguracyjnej tę ogólnopolską konferencję, zaznaczył, że komitet organizacyjny nikogo nie prosił o wsparcie finansowe, a nastąpiło ono w czasie jej trwania. Serdecznie podziękował więc wszystkim ofiarodawcom. Na zakończenie ks. prof. Sitarz życzył młodym naukowcom szybkiego rozwoju w zdobywaniu stopni i tytułów naukowych.